

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 200
Tarih : 08.12.2015

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5442 sayılı İl İdaresi Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifim ve gerekçesi
ektedir.

Gereğini Arz ederim.

İdris BALUKEN
HDP Grup Başkanvekili
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon				
Esas Komisyon	Kırsıleri			
Tarih:	08 Şubat 2016		E.No:	2/652
Ysm.Uzm.	Bsk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gen.Sek.
mm	Kı	K.T.	M	Altın
TBMM BAŞKANI	ik			

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
08 Aralık 2015
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
08 Aralık 2015
No: 9222

GENEL GEREKÇE

Yapısal problemlerini çözmüş ülkeler modern dünyanın gelişmiş ülkeleridir. Tarihsel geçmişlerine bakıldığında bu ülkelerin tarihi aslında demokrasi tarihidir. Demokrasiyi ne kadar geliştirip özümseydilerse o kadar gelişmişlerdir. Dünya ligine 2. ya da 3. sıralardan dâhil olmayı amaçlayan ülkeleri bekleyen yol da demokrasilerini güçlendirmeleri ve demokrasiyi bütün kurumlarıyla özümseyebilmek gösterecekleri çabalardan ibarettir.

Demokrasiye giden yolun başındaki ülkelerden biri de Türkiye'dir. Türkiye'den beklenen de kendi yurttaşları için demokratik süreçleri hızla tamamlamak ve demokrasinin bütün kurumları ile ülkeye yerleşmesini garanti altına almaktır. Ne yazık ki ülkenin bir kısmında demokrasinin en önemli kurumu olan hukuk sistemi valiler tarafından ayaklar altına alınmaktadır.

Demokrasi farklılıklara kayıtsız şartsız tahammül rejimidir. Türkiye'de Kürtler söz konusunda olduğunda yürütme organının tahammül sınırları sıfır noktasına inmektedir. Ülkenin batısı ekonomik olarak atılım yapmaya çalışırken doğusu devlet görevlilerince geriye çekilmekte ve totalde ülke geriye gitmektedir.

Ülkenin geriye gidişine engel olmak TBMM'nin görevidir. Bunun tek yolu da antidemokratik yasaların darbe kültürü ile yetişmiş valilere ve silahlı güçlere verdiği yetkilerin bir an önce sonlandırılmasıdır.

7 Haziran seçimlerinin günümüze gelinen süreçte ülkemizde örtülü bir iç savaş yaşanmaktadır. Devam eden şiddet ortamında ülkemizin bir kısmında sivil insanlara karşı sokağa çıkma yasaklarının ilan edilmesi ve ardından güvenlik güçlerinin kullanılması sivil kayıpları arttırmaktadır. Öyle ki sokağa çıkma yasağı Mülki idare amirlerinin rutin uygulamaları haline gelmiştir.

Sokağa çıkma yasağı ilan yerler ağırlıklı olarak Diyarbakır, Hakkâri, Şırnak, Muş, Mardin, Van, Siirt gibi bölge illerinin başlıca ilçeleridir. Temmuz ayından bu yana son 4 aylık süreçte bu iller ve ilçelerinde toplam 115 gün "sokağa çıkma yasağı" ilan edilmiş, halk günlerce abluka altında kalmıştır. Yasaklar sonucunda gelinen noktada 150 sivil yurttaş güvenlik güçlerince yaşamını yitirmiştir.

Tek parti döneminde atanmış bir başbakan yönetimindeki hükümetin şef rejimine has bir kanun olmasına rağmen 2015 senesinde Türkiye Cumhuriyetinin 64. Hükümetinin sıklıkla başvurmadan çekinmediği bir dayanaştır. Ancak günümüz demokrasi anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Sokağa çıkma yasakları 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesine dayandırılmaktadır. Bu madde, "Valilerin hukuki durumları, görev ve yetkileri" başlığı altında yer almakta ve valinin il sınırları içindeki kolluğun amiri olduğu hükmünü getirerek görev ve yetkilerini düzenlemektedir. (C) bendinde valinin ödev ve görevlerini saymaktadır. Buna göre "İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir". Yine aynı maddede, bunları sağlamak için valinin gerekli önlemleri alacağı hükme bağlanmış ve valinin karar ve tedbirlerine uymayanlar için aynı kanunun 66. maddesine yollama yapılmıştır.

Anayasa'nın Egemenlik başlıklı 6. maddesi, Devlet yetkilerinin kullanılması bakımından açıktır. Bu itibarla, "hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir

Devlet yetkisi kullanamaz". Yine Anayasa'nın Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. maddesine göre, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz". Temel hak ve özgürlükler, bu madde uyarınca iki şartın aynı anda bir arada bulunmasıyla sınırlandırılabilir: (1) Anayasa'da belirtilen sebeplerle bağlı olmak şartıyla (2) Kanunla.

Anayasa'nın amir hükmüyle uyumlu olacak şekilde, temel hak ve hürriyetlerden olan seyahat özgürlüğünü sınırlandıran sokağa çıkma yasağının ilan edileceği haller ve usulleri, olağan hukukun askıya alındığı sıkıyönetim ve olağanüstü hal uygulamalarını düzenleyen kanunlarda bile açıkça belirtilmiştir. Anayasanın 15. Maddesi "Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir" hükmüyle bu sınırlamalara cevaz vermektedirken, olağan hukuk dönemlerinde böyle bir imkân hukuken yoktur. Bununla uyumlu olarak, Sıkıyönetim Kanunu'nun görev ve yetkiyi düzenleyen 3. maddesinin (L) bendinde, "Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tümünü veya bir kısmını aldirmek;" şeklinde açıkça belirtilen yetki, Olağanüstü Hal Kanunu'nun Şiddet Hareketlerinde Alınacak Tedbirler başlıklı üçüncü bölümünde yer alan 11. maddenin (A) bendinde açıkça "Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak" şeklinde yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti hukuk sisteminde, bu iki hal dışında sokağa çıkma ilan yetkisi ilan edilemez. Son aylarda Türkiye'nin herhangi bir ilçesinde ilan edilmiş sıkıyönetim ve OHAL bulunmamaktadır. Olağan hukukun cari olduğu ilçelerde, olağanüstü halde dahi uygulaması sınırlandırılmış, yetki ve usulleri açıkça belirtilmiş olan sokağa çıkma yasağı uygulamasının yasal zemini olmadan ilanı açıkça hukuka aykırıdır.

İl İdaresi Kanununun 11. maddesi, devamla, valinin aldığı önlemlere uyulmadığı takdirde müeyyide, 66. madde yollamasıyla Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinde belirlenmiştir ve 100 Türk lirasıdır. Sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgelerde ise sokağa çıkanlar vurulmaktadır.

Sokağa çıkma yasakları, bir sonraki duyuruya kadar ilan edilmektedir. Bu, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasını, herhangi normatif bir düzenlemeye değil, valinin ve hatta kaymakamın keyfiyetine bağlamaktadır. Aynı zamanda, kamu düzeninin sağlanması için alınan kolluk tedbirlerinde orantılılık esastır. Güvenliğin sağlanması gerekçesiyle seyahat özgürlüğünün tamamen ortadan kaldırılması, yaşam hakkının ve sağlığa erişim hakkının ihlaliyle beraber bu ucu açıklık orantılılık ilkesine aykırıdır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Valiler yetkilerini aşmak suretiyle ülkenin birçok yerinde 18.06.1949 tarih 5442 sayılı İl İdaresi Kanunun 11. maddesinin C fıkrasına dayanarak sokağa çıkma yasakları ilan etmiştir. İlgili maddeye bakıldığında ise 'sokağa çıkma yasağı' ibaresinin bulunmadığı ve yetki aşımı gerçekleştiği görülmektedir. Bu yetki aşımı neticesinde Valilerin görevi kötüye kullandığı ve bir kenti topyekûn ablukaya alarak toplumsal yaşamı tahrip ettiği görülmektedir. Bu kapsamda değişiklik teklifimizdeki işbu madde ile Anayasa'ya ve uluslararası hukuk kurallarına ve ulusal yasalara aykırı olan uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

MADDE 2- Yürürlük Maddesidir.

MADDE 3- Yürütme Maddesidir.

**5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNUNUN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- 18.06.1949 tarih 5442 sayılı İl İdaresi Kanunun 11. maddesinin C fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.